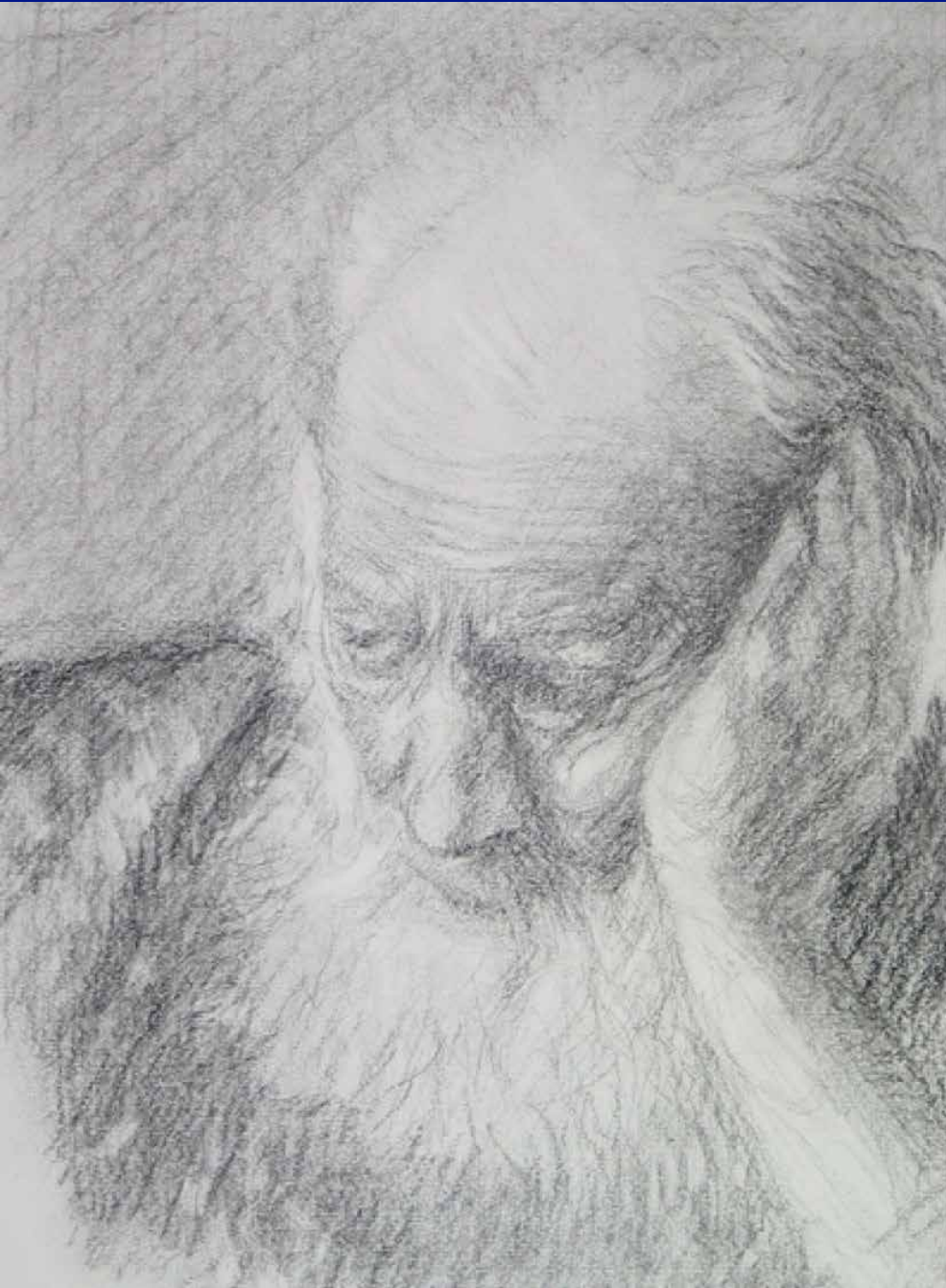

toelichting bij
de video

Jodendom

Korte Inleiding over het Jodendom

Volgens de overlevering was het **Abraham** (zie foto 1) die als eerste in een God geloofde die je niet kon zien of aanraken en bovendien alleen was. Hij stond daarmee aan de wieg van het Jodendom. In de **Tora**, de eerste vijf boeken van Mozes, kunnen we het pad dat Abraham en zijn nakomelingen afleggen goed volgen en zien we hoe ze na de vlucht uit Egypte bij de berg Sinaï uiteindelijk verworpen tot een joods volk met wetten, regels en een opdracht. De opdracht om de eenheid in de wereld zichtbaar te maken. In deze handleiding wordt kort en overzichtelijk ingegaan op de belangrijkste elementen uit het religieus joodse leven.

Tora

De Tora bestaat uit de eerste vijf boeken van Mozes: Genesis, Exodus, Leviticus, Numeri en Deuteronomium. De Tora maakt onderdeel uit van de *Tenach*, de heilige geschriften van het Jodendom. *Tenach* is een acroniem voor Tora, Neveiem (profeten) en de Ketoeviem (geschriften). De Tora bestaat zowel in boekvorm als met de hand geschreven op een perkamenten rol. Deze rol wordt aangekleed als een koning, vaak met een mantel van mooie stof en een kroon of torentjes die op de houten handvaten worden geplaatst (zie foto 2). Het laat zien hoe belangrijk deze geschriften binnen het Jodendom zijn.

Jad

De Torarol moet zo perfect mogelijk zijn, zonder fouten of beschadigingen. Om vlekken te voorkomen wordt de Tora met een **jad** voorgelezen. Dit is een van zilver (of ander mooi materiaal) vervaardigd stokje met een uitgestoken vingertje eraan. Jad is het Hebreeuwse woord voor hand, een woord dat onderdeel is gaan uitmaken van de Nederlandse taal. Het feit dat Hebreeuwse woorden in de Nederlandse taal te vinden zijn, laat zien dat joden al meer dan vierhonderd jaar deel uitmaken van de Nederlandse samenleving. Andere woorden zijn smeris, geintje en joetje. Smeris komt van het Hebreeuwse woord *sjomer* dat bewaker betekent, geintje van het woord *gen*, dat wonder betekent en joetje van *joet*, de tiende letter van het Hebreeuwse alfabet waarmee tien gulden werd aangeduid.

3

4

5

Lernen

Het Jodendom kent een traditie van “**lernen**”. Lernen is met elkaar discussiëren over wat er bedoeld wordt met de teksten die in de Tora staan beschreven (zie foto 3, 4, en 5). Het Jodendom ziet de waarheid als zo’n onnoemelijk groot concept dat niemand dit kan bevatten. Daarom staat het belichten van verschillende mogelijke interpretaties van de waarheid hoog aangeschreven. Lernen is in dat licht een teken van respect voor de waarheid en daarmee voor God. Het is om die reden belangrijk om met meerdere mensen tegelijk te lernen zodat je elkaar kunt aanvullen of tegenspreken.

Verschillende stromingen

Het op verschillende wijze interpreteren resulteert o.a. in het feit dat het Jodendom verschillende stromingen kent van progressief tot chassidisch (zie foto 6). Al deze stromingen verbinden zich op hun eigen wijze met de Tora en geven daarmee vorm aan hedendaags joods leven. Omdat het Jodendom niet gelooft dat zij de enige ware religie is, houdt zij zich niet bezig met het actief bekeren van niet-joden.

Wie is joods?

Iemand is joods wanneer bekend is dat zijn of haar moeder joods is of was. In dat geval wordt iemand geboren als jood. Ook wanneer iemand niets aan het Jodendom doet, wordt hij of zij door de joodse gemeenschap volledig als jood erkend. Wanneer iemands vader joods is en de moeder niet dan wordt deze persoon ook wel een vader-jood genoemd. Ook al wordt een vader-jood niet door iedereen als jood erkend, vaak voelt diegene zich nauw verbonden met het joodse volk. Een vader-jood maar ook mensen zonder enige joodse voorouders kunnen wel joods worden. Dit wordt 'uitkomen' genoemd. Hiervoor moet veel geleerd en gestudeerd worden. De rabbijn van de gemeenschap waarbij iemand wil 'uitkomen' moet het idee hebben dat het een serieus en diep gemeend besluit is en dat eventuele kinderen door deze persoon binnen de joodse traditie zullen worden opgevoed.

7

Keppel

Een **keppel** (zie foto 7) is een kleine ronde hoofdbedekking die joodse mannen dragen. Ze doen dit om onderscheid te maken tussen zichzelf en God die boven ze staat. Vrouwen hoeven geen keppel te dragen. Er bestaat een uitleg die zegt dat vrouwen vanzelf het verschil tussen zichzelf en God kennen en daarom minder dan mannen geneigd zijn zichzelf te verwarren met een almachtige. Er bestaan natuurlijk ook andere uitleggen over het feit dat vrouwen geen keppel hoeven te dragen. Binnen sommige progressieve stromingen dragen vrouwen wel een keppel.

Gebedsmantel

Een gebedsmantel heet in het Hebreeuws een **taliet** (zie foto 8). In de Tora staat dat de kinderen van Israël franjes aan de hoeken van hun kleding moeten dragen. Deze draden, *tsietsiet* genoemd, helpen de drager zich de geboden van de Tora te herinneren en een zo vroom mogelijk leven te leiden. In sommige progressieve stromingen dragen vrouwen ook een taliet (zie foto 9).

9

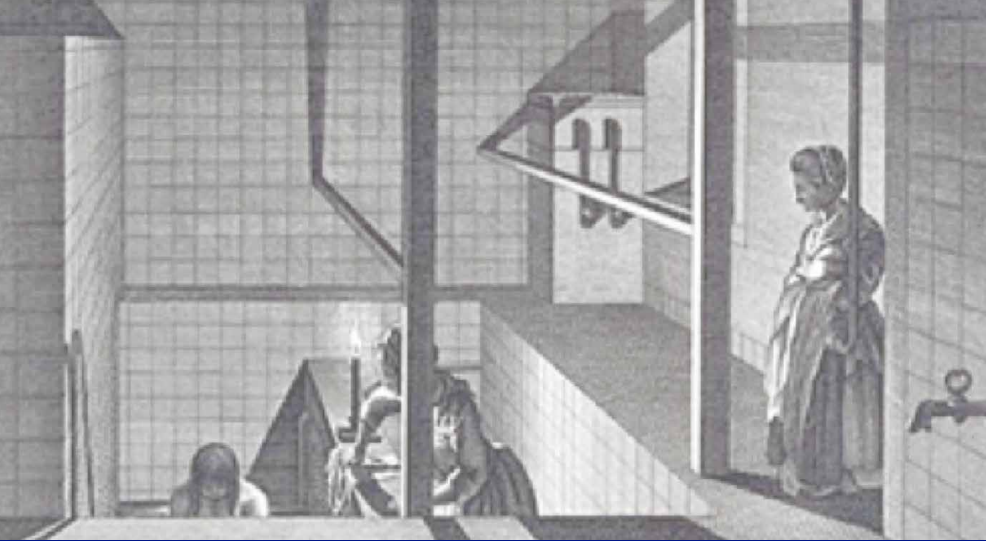
8

Bidden

Gelovige joden bidden drie keer per dag. Er is een ochtend-, middag- en avondgebed. Alleen mannen zijn verplicht dit te doen. Vrouwen hoeven geen gebeden te zeggen die verbonden zijn aan een bepaald tijdsmoment. De zorg voor de kinderen is in dat geval belangrijker dan het op tijd zeggen van gebeden. Joden staan over het algemeen tijdens het bidden en lezen daarbij uit een gebedenboek (*sidoer*). Daarbij schommelen ze vaak zachtjes heen en weer, dit helpt bij het focussen op het gebed.

Koosjere keuken

Traditionele joden hebben vaak een keuken waarin melk en vlees producten streng van elkaar gescheiden zijn. In de Tora staat: “Gij zult het bokje niet in de melk van de moeder koken”. Hieruit is opgemaakt dat het verboden is om melk en vlees binnen dezelfde maaltijd te bereiden of te eten. Om er zeker van te zijn dat er met deze wet geen vergissing wordt gemaakt is in de koosjere keuken het keukengerei van elkaar gescheiden. Zo is er een apart melkservies en een apart vleesservies. Sommige mensen hebben twee aparte aanrechten en ijskasten. Dit lijkt ingewikkeld maar voor wie ermee is opgegroeid, is het vanzelfsprekend. Daarbij verstevigt het nadenken over wat je eet en hoe je kookt je identiteit en geloofsovertuiging. Het vlees dat binnen de koosjere wetten toegestaan is, komt van zoogdieren met gespleten hoeven die herkauwen. Uit de zee mogen alleen die dieren gegeten worden die schubben en vinnen hebben. Voor het gevogelte bestaat een lijst met vogels die zijn toegestaan.

10

11 (boven) 12 (onder)

Mikwe

Het **Mikwe** (zie foto 10) is een ritueel bad dat vaak te vinden is binnen een synagoge complex. Het bad zit laag bij de grond omdat het in direct contact met de aarde moet staan. Het bad moet voor een deel gevuld zijn met natuurlijk stromend water en mag worden aangevuld met warm leidingwater. De zee of een rivier voldoet aan deze eisen en kan daarom ook als Mikwe fungeren. Het bad wordt op verschillende momenten gebruikt door zowel mannen als vrouwen maar nooit tegelijkertijd. Vrouwen gebruiken het bad zeven dagen na hun menstruatie, voor het huwelijk en na de geboorte van een kind. Het bad wordt ook gebruikt door mensen die zich bekeren tot het Jodendom. Als laatste ritueel na een periode van veel leren, dompelt de bekeerling zich dan drie keer volledig onder waarna hij of zij joods is volgens de joodse wet.

Mezoeza

Een **mezoeza** is een klein deurpostkokertje (zie foto 11). In dit kokertje zit één van de belangrijkste geloofsbelijdenissen uit de Tora opgeborgen. Aan het eind van deze belijdenis staat dat deze woorden geschreven moeten worden op de deurposten van je huis. Het gebed is met de hand geschreven op een stukje perkament dat strak opgerold in het kokertje zit geschoven (zie foto 12). Dit kokertje is op schuine wijze geplaatst aan de deurpost van de voordeur en aan de deurposten van alle kamers in huis behalve op die van wc, badkamer, zolder of kelder.

Synagoge

Het woord **synagoge** komt uit het Grieks en betekent *huis van samenkomst*. De synagoge, ook wel *sjoel* genoemd (van het Duitse woord 'Schule' dat 'school' betekent) is niet zozeer een heilige plek maar een plaats waar geleerd wordt, Tora lezingen worden gehouden en feestdagen worden gevierd. Er bestaat niet een speciale bouwstijl voor een synagoge. Wel heeft iedere synagoge een verhoging (*bima*) waar de Torarol op uitgerold en voorgelezen kan worden en een *Aron HaKodesh*, de kast waar de Torarol in opgeborgen wordt. Er brandt ook een *neer tamid*, een eeuwig licht dat verwijst naar de tempel. In een orthodoxe synagoge bestaat een scheiding tussen mannen en vrouwen. Vrouwen zitten vaak op een vrouwengalerij en mannen beneden. De scheiding tussen mannen en vrouwen heeft niet te maken met ongelijkwaardigheid maar met de rolverdeling binnen het Jodendom. Bij liberaal joodse gemeenten zitten mannen en vrouwen meestal samen. De synagoge die in de film te zien is, is de Portugese Synagoge in Amsterdam; een prachtig gebouw uit de zeventiende eeuw dat nog altijd als synagoge in gebruik is. Dit gebouw laat ook zien hoe lang joden al onderdeel uitmaken van de Nederlandse samenleving.

De Aron HaKodesh

De **Aron HaKodesh** is de kast in de synagoge waarin de Torarol wordt opgeborgen. De kast is een verwijzing naar de heilige ark waar in Bijbelse tijden de stenen tafelen werden opgeborgen. De kast bevindt zich aan de oostmuur van de synagoge, de richting van Jeruzalem. Synagogen hebben vaak meerdere Torarollen in hun Aron HaKodesh opgeborgen; voor wat betreft de inhoud is er geen verschil. Tijdens de synagogedienst wordt de ark op plechtige wijze geopend. Op dat moment staan alle aanwezigen op uit eerbied voor de Tora. In de Portugese Synagoge wordt de Aron HaKodesh een *Hechal* genoemd.

De davidster

De **davidster** is een belangrijk symbool voor het Jodendom en Israël geworden. Volgens een overlevering had koning David dit symbool op zijn schild staan. Het is onbekend of het symbool van joodse oorsprong is. In Noord-Afrikaanse landen schijnt dit symbool van oudsher een teken voor 'geluk' te zijn. Tijdens de Tweede Wereldoorlog heeft het naziregime de Davidster misbruikt en er een Jodenster van gemaakt: een gele ster met het woord 'jood' erin die joden zichtbaar op hun kleding moesten dragen.

Menora

De **menora** is de zevenarmige kandelaar (zie afbeelding op voorpagina) die in de tempel van Jeruzalem brandde. In de Tora staat precies beschreven hoe deze eruit behoort te zien en waar hij in de tempel geplaatst moest worden. De menora is tijdens de verwoesting van de tempel in het jaar zeventig verdwenen. Sindsdien is het de traditie om wel een menora te hebben maar deze niet aan te steken. In plaats daarvan wordt de *Chanoekia* gebruikt (zie Chanoekia). De menora is één van de bekendste symbolen van het Jodendom.

Besnijdenis

Binnen het Jodendom worden jongens op de achtste dag na hun geboorte besneden (zie foto 13). Dit is ook het moment waarop het jongetje zijn naam krijgt. De besnijdenis, *briet mila* genoemd, wordt vaak thuis uitgevoerd door een speciaal hiervoor opgeleid persoon, de *mohel*. Het is een relatief kleine ingreep die herinnert aan het verbond dat God met Abraham aanging. Meisjes worden binnen het Jodendom niet besneden. Wel krijgen meisjes ook hun naam op de achtste dag; een dag die vaak feestelijk gevierd wordt.

14

Bar Mitswa en Bat Mitswa

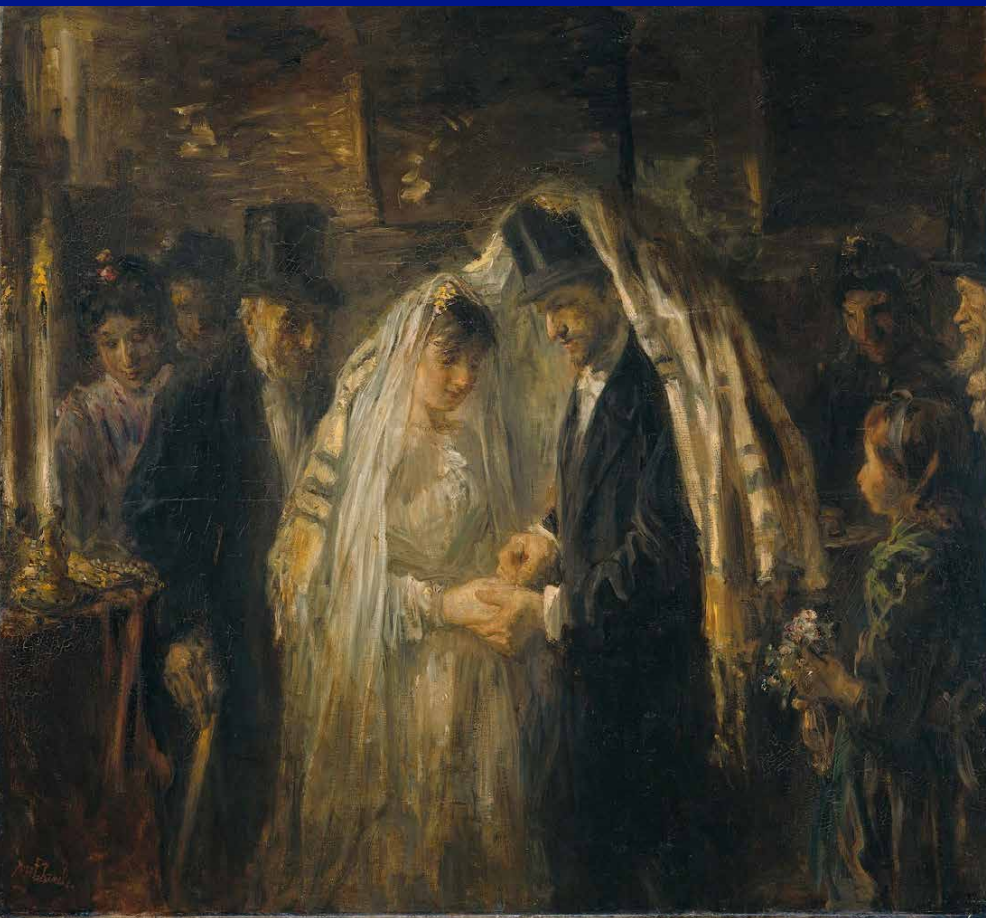
Wanneer meisjes twaalf en jongens dertien worden zijn ze volgens de joodse traditie volwassen. Op die dag lezen ze in de synagoge, ten aanzien van de joodse gemeenschap, een stuk uit de Tora voor (zie foto 14 en 15). Hierna volgt een feest en tellen ze mee als volwaardig lid van de gemeenschap.

15 (boven) 16 (onder)

Huwelijk

Het joodse huwelijk is net als binnen de meeste tradities een gelukkige en bijzondere dag. De ceremonie vindt plaats onder een *choepa*, een overdekking met vier stokken dat het nieuwe huis van het echtpaar symboliseert. De ceremonie wordt uitgevoerd door de rabbijn en kent een uitgebreid ritueel. Wanneer de bruidegom de ring om de vinger van de bruid heeft geschoven (zie foto 16), tekent het bruidspaar de *ketoeba*, de huwelijksakte. Hierna wordt een glas kapot getrapt en roept de gemeenschap 'Mazzel Tov', dat 'Veel Geluk' betekent. Er zijn verschillende interpretaties over het kapot trappen van het glas. Eén interpretatie verwijst naar het incalculeren van problemen die het huwelijkspaar binnen hun relatie zal gaan ondervinden. Door dit waarschijnlijke feit alvast onder ogen te zien, voorkomt het echtpaar teleurstellingen en zullen ze zich sterk maken deze problemen op te vangen. Een meer algemene interpretatie is dat het verwijst naar de vernietiging van de tempel. Een joods huwelijk kan alleen voltrokken worden wanneer beide personen joods zijn.

Begrafenis

Een joodse begrafenis vindt zo gauw mogelijk na het overlijden plaats. De overledene wordt volgens een speciaal ritueel gewassen en wordt niet opgebaard. Volgens de joodse traditie moet de overleden persoon levend herinnerd worden zoals God deze unieke mens voor ogen had. De man (bij de liberale stromingen ook de vrouw) wordt begraven in zijn gebedsmantel waar de *tsietsiet* (zie gebedsmantel) vanaf zijn gesneden. Wanneer iemand is overleden, hoeft hij zich niet meer aan de aardse verplichtingen te houden. De persoon, ongeacht zijn status, wordt begraven in een eenvoudige houten kist. Ook de grafstenen zijn simpel en min of meer gelijk. Hiermee wordt benadrukt dat ieder mens gelijk is. Na de begrafenis vindt de **sjiwe** plaats. Een zeven dagen durende rouwperiode waarin de nabestaanden zich kunnen overleveren aan het verdriet. Als teken hiervan zitten ze laag bij de grond (zie foto 17). Het huis is open voor familie, vrienden en bekenden die langs komen om mee te rouwen. Zij brengen eten en nemen andere zorgtaken op zich zodat de rouwenden zich niet hoeven bezig te houden met de dagelijkse beslommeringen. Hierna volgt nog een periode van rouw die, afhankelijk van de relatie die de rouwende met de gestorvene had, korter of langer duurt. Wanneer mensen het graf bezoeken is het de gewoonte om een steentje bij het graf te leggen. Op deze manier laten ze zien dat er aan de overleden persoon gedacht wordt. Ieder jaar op de Hebreeuwse sterfdatum vindt de *jahrzeit* plaats. Op die dag wordt er in herinnering aan de overleden persoon een kaars aanstoken die vierentwintig uur brandt.

Sjabbat

De **Sjabbat** is de wekelijkse rustdag binnen het Jodendom. Deze dag begint net als alle andere joodse feestdagen (zie foto 18) als het avond wordt. Dit komt omdat er in Genesis staat; *het werd avond en het werd ochtend, de eerste dag*. Sjabbat begint op vrijdagavond en duurt tot zaterdag als de zon weer ondergaat. Met Sjabbat wordt de tafel mooi gedekt met een feestelijk wit tafelkleed, kaarsen, wijn in een kidoesj-beker en twee *challes* (gevlochten broden) onder een kleedje. De Sjabbat begint wanneer de vrouw de twee Sjabbatkaarsen heeft aangestoken en er met haar handen voor haar ogen een gebed over heeft gezegd. Hierna wordt, meestal door de man, Kidoesj (de zegening over de wijn) gemaakt. Hij heeft een mooie kidoesj-beker in zijn handen (vaak van zilver) die tot de rand gevuld is met zoete koosjere wijn of druivensap. Alle aanwezigen hebben een klein glaasje kidoesj wijn in hun handen. Na afloop van het gebed wordt er “*amen*” gezegd en drinkt iedereen een slok wijn. Hierna worden de handen gewassen en wordt het gebed (*bracha*) over het brood gezegd. Op Sjabbat liggen er twee broden omdat er na de uittocht uit Egypte in de woestijn op vrijdag altijd twee porties manna uit de hemel vielen. Eén voor vrijdag en één voor zaterdag zodat er op zaterdag (de rustdag) niet gewerkt hoefde te worden. Het brood wordt in stukjes uitgedeeld aan de gasten. Meestal wordt het voor iemand neergelegd en niet direct aangereikt. Dit om te benadrukken dat het brood van God komt en niet van de uitdeler van het brood. Na afloop van de maaltijd wordt er gezongen en wordt de *birkat hamazon* gezegd, de dankzegging na de maaltijd. Op vrijdagavond en op zaterdagochtend zijn er Sjabbat-diensten in de synagoge. Op zaterdagochtend vindt een Tora-lezing plaats. Er wordt niet gewerkt, het is de bedoeling dat er op Sjabbat gerust wordt, familie wordt bezocht, lekker wordt gegeten en Tora wordt geleerd. Het is een kleine oefening in het nabootsen van het Paradijs.

De Joodse feestdagen

Sjabbat, Rosj Hasjana, Jom Kippoe, Soekot, Simcha Tora, Chanoeka, Poeriem, Pesach, Sjavoet

Havdala

De Sjabbat eindigt wanneer op zaterdagavond de zon ondergaat. Met een gevlochten kaars, wijn en lekker ruikende kruiden wordt **havdala** gemaakt. Dit is het Hebreeuwse woord voor 'verschil maken'. Je maakt het verschil tussen de Sjabbat en weer een gewone werkdag. Aan het eind van de havdala wenst de familie elkaar een goede week toe.

Rosj Hashana

Rosj Hasjana is de Hebreeuwse naam voor de dag waarop het joodse Nieuwjaar gevierd wordt. Het wordt gevierd in de herfst nadat alle oogsten binnen zijn gehaald. Aan de vooravond worden appeltjes met honing gegeten die staan voor de wens om in het komende jaar het zure in het zoete te mogen dopen. Vrienden en familie wensen elkaar een goed en zoet nieuw jaar toe en het is ook de gewoonte elkaar nieuwjaarskaarten te sturen. Meteen na Rosj Hasjana volgen de tien dagen van inkeer (zie Jom Kippoer).

Jom Kippoer

Jom Kippoer staat beter bekend onder de naam Grote Verzoendag. Het is de tiende dag die volgt op het joodse nieuwjaar (*rosj hasjana*). Het is één van de belangrijkste dagen van het joodse jaar. Deze tiende dag is een dag van inkeer waarop de mens God vraagt hem te vergeven voor zijn tekortkomingen. Het gaat hier alleen om de tekortkomingen van de mens in relatie tot de Schepper en niet om de tekortkomingen tot zijn medemens, die moet hij zelf goed maken. Uiteraard is het de bedoeling dat dit het hele jaar gebeurt maar tussen het joodse nieuwe jaar en Jom Kippoer ligt hier tien dagen lang nog eens extra de nadruk op. Op deze wijze kan hij op Jom Kippoer zo volwaardig mogelijk voor de Schepper staan om vergeving te vragen. Het is de traditie om deze hele dag te vasten en samen met de gemeenschap in de synagoge de Jom Kippoer dienst te volgen. Tijdens deze dienst wordt er volgens een vast patroon op de *sjofar*, een ramshoorn, geblazen. Het idee is dat het geluid de aanwezigen wakker schudt om ze vanuit eventuele dwalingen weer terug te brengen op het rechte pad.

Soekot

Soekot is het loofhuttenfeest. Eén keer per jaar, zeven dagen lang, brengen gelovige joden in de *soeka* (zie foto 19) door. Het is de bedoeling dat door het dak van takken en bladeren de sterrenhemel gezien kan worden. Aan de binnenkant is de *soeka* (= loofhut) versiert met vruchten en versieringen, vaak gemaakt door de kinderen. Het zitten in de *soeka* is een opdracht die in de Tora staat en herinnert de mens aan het feit dat de Israëlieten na de uittocht van Egypte onder de bescherming van God door de woestijn hebben gezworven. Het feest kan ook gezien worden als een oefening in het loslaten van materiële zaken. God en de opdracht om de wereld te vervolmaken zijn belangrijker dan materiële bezittingen die, hoe prettig ook, uiteindelijk slechts bijzaak zijn.

Simchat Tora

Na het loofhuttenfeest wordt **Simchat Tora** gevierd. Letterlijk vertaald betekent dit: *de Vreugde van de Wet*. Op deze dag wordt gevierd dat de Tora in een jaar is uitgelezen. Om te benadrukken dat het lezen van de Tora net als in een cyclus altijd doorgaat, wordt op deze dag zowel het laatste deel als het allereerste begin van de Tora gelezen. Het is een dag van vreugde waarop in veel synagogen onder begeleiding van muziek met de Torarollen gedanst wordt.

Chanoeka

Chanoeka is een feestdag die niet in de Tora genoemd wordt. Het is een feest dat de focus legt op de joodse identiteit en verbonden is aan de overwinning van de Makkabeeën op de Grieken in de Hellenistische tijd. De Grieken hadden de tempel veroverd en voerden daar praktijken uit die de tempel ontheiligde. Zo zouden ze een beeld van Zeus op het tempelplein hebben opgetrokken en het licht van de menora in het heilige der heilige hebben uitgemaakt. Bij de herovering van de tempel door de joden wilden ze als eerste de *menora* weer laten branden. Op een verborgen plek werd een kruikje met koosjere olie gevonden, net genoeg om de *menora* een dag te laten branden. Als in een wonder brandde de *menora* op deze olie niet één dag maar acht dagen lang, net zo lang als het herinwijdingsfeest van de tempel duurde. Dit wonder wordt ieder jaar, acht dagen lang, herdacht en gevierd. Tijdens *Chanoeka* wordt gebruik gemaakt van een kandelaar met negen armen, de **Chanoekia** (zie foto 20). Iedere dag van het feest wordt een kaarsje extra aangestoken tot ze op de achtste dag allemaal branden. De negende arm is voor de dienaar bedoeld, met deze kaars worden de andere kaarsjes aangestoken. Het liefst wordt de kandelaar voor het raam gezet om te laten zien dat joden niet meer bang hoeven te zijn om hun joodse identiteit te laten zien.

Poeriem

Tijdens **poeriem** wordt de Estherrol voorgelezen. Het verhaal met Esther in de hoofdrol speelt zich af in het oude Perzië. Een minister, Haman, die boos is over het feit dat joden niet willen buigen voor de koning, bedenkt een plan om de joden uit te roeien. Esther, de jonge vrouw van de koning (van wie hij niet weet dat ze joods is) steekt hier een stokje voor. Het verhaal loopt goed af en Haman wordt gestraft voor zijn kwade plannen. De Estherrol is een perkamenten rol die vaak versierd is met mooie illustraties. Tijdens het voorlezen in de synagoge zijn de mensen verkleed en worden er andere melodieën gezongen dan gebruikelijk. Het is de bedoeling dat de mensen elkaar in verwarring brengen. Hoewel het Jodendom teveel drinken ontmoedigt, is dit de enige dag waarop het wordt toegestaan om iets te diep in het glaasje te kijken. Het idee hierachter is de bewustwording van het feit dat niets is zoals het lijkt en dat het lot in een klap kan veranderen. Wanneer de naam Haman wordt gezongen klinkt het kabaal van zogenaamde hamansratels die door de gemeenteleden rond worden gezwaaid. Met Poeriem is het ook de gewoonte om anderen van maaltijden te voorzien en nog eens extra aan liefdadigheid te doen.

Pesach

Met **Pesach** wordt de uittocht uit Egypte herdacht. De joden die slecht behandeld werden door de heersende farao konden onder leiding van Mozes het land ontvluchten. Het geloof in de onzichtbare ene God stond hierbij centraal. Ze moesten in haast het land ontvluchten waardoor het brood dat in de ovens stond geen tijd had om te rijzen. Daarom aten ze tijdens hun vlucht platte, ongerezen broden die *matses* worden genoemd. Pesach duurt acht dagen en begint met de *seideravond*; een avond die aan tafel en volgens een vast ritueel gevierd wordt. Op tafel staat een schaal met symbolische etenswaar: een botje dat herinnert aan het offer, een radijsje, peterselie, charoset (een zoet mengsel van wijn, appel, rozijnen en kruiden), ei, en mierikswortel. De focus ligt op het besef van vrij zijn en wat daarvoor nodig is; ook in onze huidige tijd en op persoonlijk niveau. Waar zijn we nu nog slaven van? Van bijvoorbeeld materiële zaken, sigaretten of slecht gedrag? Ook wordt het ego onder de loep genomen. In hoeverre is iemand slaaf van zijn of haar ego? Het gist in het brood kan gezien worden als het ego dat rijst. Door een week lang *matses* te eten wordt hier de focus op gelegd.

Shavoeot

Shavoeot, het wekenfeest, wordt zeven weken na Pesach gevierd. Tijdens dit feest vierten joden de ontvangst van de Tora op de berg Sinaï. Vanaf dit moment is het volk een volk met een leidraad waar het dragen van verantwoordelijkheid voor elkaar en de wereld centraal komt te staan. Het is de gewoonte om uit eerbied voor de Tora aan de vooravond van Shavoeot de hele avond en nacht Tora te *lernen*.

Tisha Be'av

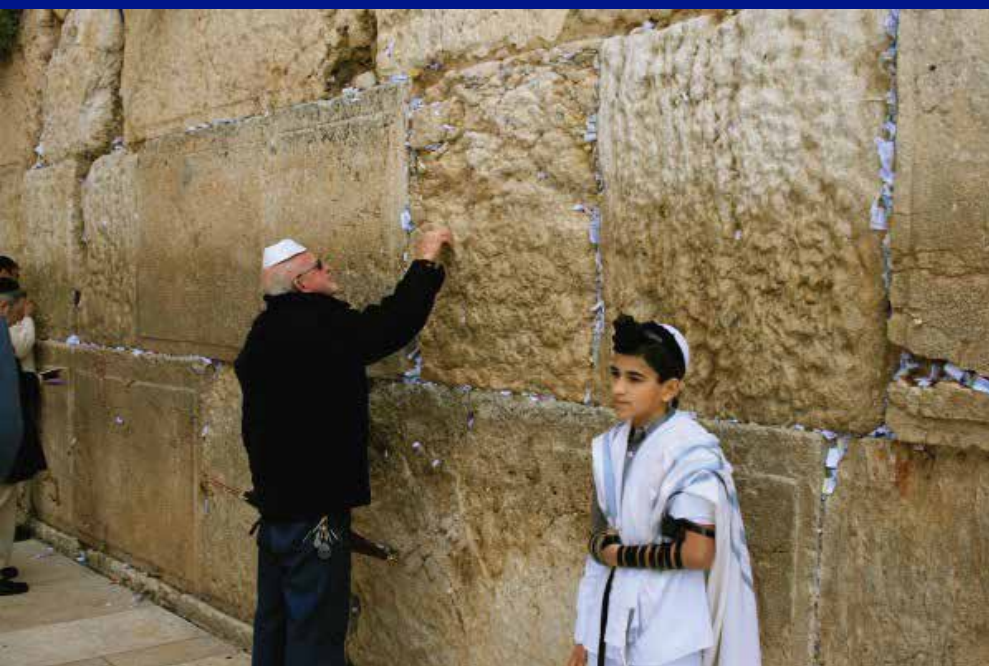
Tisha Be'av betekent letterlijk de negende van de maand Aw. Op deze dag zouden zowel de eerste als de tweede tempel zijn vernietigd en daarmee is het een belangrijke rouwdag binnen het Jodendom. Op deze dag worden ook andere treurige momenten uit de geschiedenis herdacht zoals de moord op de joden door de kruisvaarders, het instellen van de inquisitie in Spanje (1492) en de Sjoa (holocaust).

Israël

De meeste joden in de wereld ervaren een band met Israël. Voor sommigen is het een land waar joden na eeuwenlange vervolging, met als dieptepunt de Sjoa, eindelijk welkom zijn en zich als jood veilig kunnen voelen. Anderen ervaren vanuit religieus oogpunt een band met het land.

Jeruzalem: Klaagmuur

De **Klaagmuur in Jeruzalem** (zie foto 21) is een belangrijke plek voor joden. Het is een deel van de westelijke buitenmuur van de tweede tempel die in het jaar zeventig door de Romeinen vernietigd werd en is het enige stuk dat er nog van over is. De tempel was van zeer grote betekenis voor het Jodendom. De tempel was het centrum van het joodse leven. Met de vernietiging ervan werd nog net niet het hart uit het Jodendom gerukt. Gelukkig was er de Tora en de mondelinge leer. Boeken en kennis in de hoofden van geleerden konden meegenomen worden naar waar de joden ook heen verdreven werden. Met de vernietiging van de tempel gingen lokale gebedshuizen, de synagogen een belangrijkere rol vervullen en is het *lernen* centraler gaan staan.

Colofon

SPRAKELOOS GEVOEL

Zevendelig audiovisueel project
van Stichting Else, Bunnik,
www.stichting-else.nl
uitgevoerd door Commissie
Spiritualiteit in de Zorg

Tekst Jodendom:

Judith Whitlau/Chantal Suissa

Redactie:

Yvonne Hermeler

Vormgeving:

Libertas Pascal, Utrecht

www.libertaspascal.nl

© Bunnik, december 2015

Wilt u iets uit deze toelichting
gebruiken? Dat kan, maar graag
wel met bronvermelding!

